

FOLYÓIRAT
A PERENKIVÜLI TÖRVÉNYKEZÉS
ÉS A KÖZJEGYZŐI GYAKORLAT SZÁMÁRA.

A MAGYARORSZÁGI KIRÁLYI KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE.

Szerkeszti **Dr. Charmant Oszkár**, fumei kir. közjegyző.

KIADJA A MAGYARORSZÁGI KIRÁLYI KÖZJEGYZŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE.

Előfizetési ár: egész évre 5 frt, fél évre 3 frt.	Megjelenik havonként egyszer.	Szerkesztőség és kiadóhivatal: Fiume, Riva Szápáry 8.
--	----------------------------------	--

TARTALOM: Az igazságügyministerium a közjegyzői helyettesítés kérdésében. (Befejezés.) — A tőzsde titkári hivatal mint hiteles hely. — Vegyesek.

**Az igazságügyministerium a közjegyzői helyettesítés
kérdésében.**

(Befejezés.)

Ezt az összképet kiegészítik még a novella 14., 15., 16., 17., 39., 42., 44., 45. és a közjegyzői törvény 166., 172. és 208. §§-ai. Ezek közül a novella 14—17. §§-ai a «hivatalos» helyettesítésre, a novella 39. és a törvény 166. §§-ai a kamarának a felügyeleti jogára, a novella 42., 44. és 45., valamint a törvény 172. §§-ai a fegyelmi eljárásra, a 208. §. pedig a «hivatalos» helyettesítést megillető díjakra vonatkoznak. Ezek közül a szakaszok közül a helyettesítés kérdésére nézve fontossággal még csak a novella 39., 42. és 44. §§-ai bírnak.

A novella 39. §-a alapján ugyanis joga van a kamarának a helyettesek és a közjegyzők «hivatalos működése» s magaviselete fölött közvetlenül örködni. Ebből a jogából kifolyólag a kamara felügyeletet gyakorolhat a «helyettesítések» fölött is. És ha azt találná, hogy ezek a «helyettesítések» oly sűrűn ismétlődnének, a mi magának a közjegyzőnek a működését tenné illusóriussá és ezzel magának «a közjegyzői állásnak a tekintélyét sértené» — tudvalevőleg a legerősebb vád a mi általunk értelmezett helyettesítés ellen — akkor a novella 42. §. 2. pontja alapján az illető közjegyző ellen a fegyelmi eljárásnak a megindítását is javaslatba hozhatná, eltekintve attól, hogy «csekélyebb rendetlenség», illetőleg «kisebb mulasztások vagy rendet

lenségek» eseteiben a novella 39., illetve 44. §§-ai alapján az illető közjegyző ellen a saját hatáskörében is eljárhatna. Hogy a fegyelmi eljárásnak, ismétlés esetében, a novella 46. §-a alapján «az elmozdítás» is lehet a büntetése, sőt hogy olyan közjegyző ellen, a ki magát föltűnő gyakran helyettesített, a közjegyzői törvény 33. §. c) pontja és a 35. §. intézkedései is alkalmazásba vehetők: mindez elég biztosítékot nyújt az ellen, hogy a közjegyző bizonyára óvakodni fog a helyettesítés törvényadta jogával visszaélni. Hiszen ettől őt már a saját anyagi érdeke is kell, hogy visszariassza. Mert, ha az ügyfelek arra a tapasztalatra jönnek, hogy velők nem a közjegyző, hanem mindig csak «a helyettes» érintkezik, el fognak fordulni attól a közjegyzőtől és csak az okvetlenül szükséges, a kényszer alatt álló jogügyleteknél fogják működését igénybe venni, a melyekből pedig egyetlen egy közjegyző sem volna képes megélni, nem hogy még helyettes is tudna tartani. Az sem szorúl bővebb bizonyításra, hogy egy olyan közjegyzői iroda, melynek nem maga a közjegyző a lelke, a közbizalmat sem megnyerni, sem föntartani nem képes. Az a közjegyző tehát, a ki a «helyettesítés» jogával visszaélne, önmagát ítélné el, önnön vesztét okozná: vagy az állását, vagy a megélhetését tenné kockára! A helyettesítés ne legyen egy «sinecurá»-nak, hanem a közjegyzői közhitelesség folytonosságának a biztosítója. Nem a közjegyzőnek az érdekében, hanem a jogkereső közönségnek a hasznára. Nehogy, miután a közjegyzőt is érheti baleset, az ő személyes közreműködésének a váratlan megszűnése, vagy időleges szünetelése miatt az ügyfelek kénytelenek legyenek ügyleteiknek a megkötésétől elállani, azokat elhalasztani, vagy egy arányban nem álló idővesztésnek a gyakran ki sem számítható kárát viselni.

Vessük össze már most az eddig elért eredményeket a ministeri leiratnak a kijelentéseivel. Azt mondja a ministeri leirat, hogy a novella 6. §. harmadik bekezdése «meghatározza a közjegyző részéről a helyettesítés tárgyában teendő bejelentés egy különszerű alakját s megengedi, hogy a közjegyző nemcsak esetről esetre, de előzetesen is bejelentheti annak a közjegyzői jelöltnek a nevét, a ki őt adandó alkalommal helyettesíteni fogja». A ministeri leirat tehát az idézett szakasz harmadik bekezdését a helyettesítés tárgyában teendő bejelentés «egy különszerű alakjának» tekinti és semmi egyébnek. A törvény egy különös «en-

gedélyének», mely szerint a közjegyző «nemcsak esetről esetre», de «előzetesen is» bejelentheti annak a közjegyzői jelöltnek a nevét, ki őt «adandó alkalommal» helyettesíteni fogja. Nem vagyunk képesek megérteni ennek az «engedélynek» az előnyeit, ha hozzáteszi a leirat, hogy «ez azonban nem jelenti azt, hogy ily esetben a fenti általános szabályt — a kamara előleges beleegyezését a helyettesítéshez — nem kell alkalmazni, mert a törvény ebben az esetben is arra kötelezi a közjegyzőt, hogy a helyettesítés szükségének a bekövetkeztét «esetről esetre» jelentse. Előbb azt mondja a leirat, hogy a harmadik bekezdés előnye abban áll, hogy nem kell «esetről esetre» bejelenteni a helyettesítést. Utóbb hozzáteszi, hogy de azért mégis csak be kell azt jelenteni «esetről esetre». Hát akkor miben áll az, a mit a törvény «megenged»?! Abban-e, hogy a helyettes nevét a közjegyző a kamarának «előzetesen» bejelentheti? Vajjon micsoda «előnyt» nyújt ez az «előzetes» bejelentés, ha az nem áll másból, mint a helyettes nevének a megnevezéséből? Pedig, ha a törvény valamit «megenged», azt ok nélkül, bizonyos előny megadása nélkül nem teszi. De hol van itt az előny, ha az «előzetesen» bejelentett helyettesnél is «esetről esetre» «előre» kell kérni a kamara «beleegyezését»? Hiszen akkor semmi különbség sincsen az «előzetesen» bejelentett és az «esetről esetre» bejelentett helyettes között. A 6. §. harmadik bekezdés «azonban» szava pedig határozott «különbséget» akar föltüntetni az első és a harmadik bekezdésben contemplált helyettes között. Nyilvánvaló tehát az ellenmondás a ministeri leiratban a helyettesítés kérdésében, a midőn egyrészt elismeri a különbséget, elismeri a törvényadta engedélyt és előnyt, de mindjárt azt a consequentiát is levonja, hogy tulajdonképen még sincsen különbség a kétféle helyettesítés között. És ezt az utóbbi consequentiát még azzal is megerősíti, hogy a kamara «előleges» beleegyezését mind a két esetben szükségesnek tartja azért, mert — szerinte — a beleegyezés megadása vagy megtagadása szempontjából a helyettes «személyén» kívül a helyettesítés «szükségességét is egyik döntő mozzanatnak kell tekinteni. Persze, mert a 6. §. első bekezdésének ezeket a szavait, hogy: «a helyettesítéshez a kamara előleges beleegyezése szükséges», úgy értelmezi, mintha a «helyettesítés» szó itt nem «a helyettesnek adandó fölhatalmazást», hanem a közjegyzőnek a helyettesítéshez adandó «engedélyt»

jelentené. Már pedig a föntiekből is kétségen fölül áll az, hogy itt a «helyettesítés» szó nem «engedélyt», hanem «fölhatalmazást» jelent. Mert «engedélyre» a helyettesítéshez a közjegyzőnek nincsen szüksége, minthogy ezt az engedélyt neki maga a törvény — a novella 5. §-a — expressis verbis magadja. De nem jelenthet a «helyettesítés» szó itt engedélyt azért sem, mert akkor a 6. §. nem azt követelné a közjegyzőtől, hogy a helyettesítést «bejelentnie», hanem azt, hogy «kérelmeznie» kell. A helyettesítés «szükségének» a bekövetkeztét és annak a megszűntét «bejelenteni» nem teszi azt, hogy a helyettesítés «szükségét» a kamara «vizsgálni» volna jogosítva. Mert akkor a törvény nem a «bejelenteni», hanem az «igazolni» és a «kérelmezni» szavakat használná. «Bejelenteni» kell, ha valaki egy őt megillető jogot akar gyakorolni. Ha egy őt meg nem illető jogot óhajt használni, akkor azt «kérnie» kell. Eclatáns példa erre magának a közjegyzői törvénynek az 52. §-a, mely szerint, ha a közjegyző három napnál hosszabb, de nyolcz napnál rövidebb időre hagyja el székhelyét, távozásáról egyszerűen csak «jelentést tenni» — nyolcz napnál további időre ellenben már «távozási engedélyt kell kérnie». Téves értelmezése a ministeri leiratnak még a «szükségének bekövetkeztét» szavakra is kiterjed. Mert ha itt megfordítva állanak e szavak, t. i. hogy a helyettesítés «bekövetkeztének a szükségét» kell bejelenteni, akkor igaz lehetne az, hogy a törvény a «szükségesség»-re helyezvén a súlyt, ennek a megvizsgálását látszanék akarni. De a helyettesítés «szükségének a bekövetkeztét», vagyis a megtörténtét előre bejelenteni nem is lehet! Nyilvánvaló tehát a ministeri leiratnak a tévedése úgy a «helyettesítés», valamint a «szükségének» szavak értelmezésében. És így téves az az egész «következtetés» is, a mit erre az értelmezésre fölépít. Hogy a kamara «előleges» beleegyezésének minden helyettesítésre különbség nélkül esetről esetre való alkalmazása minő absurdumra vezet, azt föntebb a novella 9. §-ának a magyarázatánál világosan kimutattuk.

Mindezek után az egész ministeri leirat a törvény téves értelmezésére épített hibás következtetéseknek a nem is egészen logikus láncolata. Távolságot legyen tőlünk a leirat ellen a saját fegyverét használni, mely szerint a törvény rendelkezéseit «következtetés útján» nem lehet megállapítani. Nem akarjuk ezt alkalmazni «annál kevésbé», mert ha a törvény értelme fölött csak

a legcsekélyebb kétség merül is föl, ezt másként, mint a törvény-magyarázat szabályaiból vont «következtetés» útján tisztázni, földeríteni és megoldani nem is lehet!

És ezzel, úgy véljük, kimutattuk a leiratnak ellenkezését a törvénnyel; kitűzött föladatunkból még csak az hiányzik, hogy annak a tarthatatlanságáról győződünk meg szemben a gyakorlati jogérettel és annak ellenkezéséről a közjegyzői intézmény és a jogkereső közönség érdekeivel. Ezt néhány gyakorlati példa fogja illusztrálni.

A közjegyző, tegyük föl, hogy megyebizottsági tag vagy valamely városi bizottságnak tagja. Talán nem akarjuk épen a közjegyzőket eltiltani a közügyek *önzetlen* szolgálatától. Lássuk csak, miképen kell eljárnia a ministeri leirat értelmében, ha egy ilyen bizottsági ülésen akar részt venni. Kézhez vevén az ülésre való meghívást, hogy a kamara idejekorán intézkedhessék, azonnal bead egy jelentést a kamarához, a melyben előadja, hogy az ülés napján délelőtt vagy délután (már a mikorra az ülés ideje ki van tűzve) akadályozva lesz, hivatalosan működni s ez okból már előre bejelenti a kamarának azt a körülményt, hogy akkor őt ez alatt az idő alatt az ő előzetesen már bejelentett és kamarai rendelvénnyel elfogadott helyettese fogja helyettesíteni; annak a részére tehát rendelvényt kér. A kamara elnöke összehívja a kamara választmányi tagjait, lehetőleg a kérelmezett időt megelőző legalább 3—4 nappal. Az ülésen előterjeszti az illető közjegyző jelentését, mire a kamara vizsgálat alá vesz — mit? Azt, hogy az előbb már általa elfogadott helyettes vajjon alkalmas-e az illető közjegyzőt helyettesíteni? avagy hogy az a megyei vagy városi ülés megérdemli-e azt, hogy az a közjegyző az ő hivatalos működését egynehány órára megszakítsa? Talán bizony még be is kéri a közgyűlés tárgysorozatát, hogy ebből merítsen hozandó határozatára elég komoly indokokat?! Avagy azt vizsgálja-e, vajjon az illető közjegyző elég jól viseli-e magát (nov. 39. §.) ahhoz, hogy részt vehessen egy megyei vagy városi közgyűlésen? — Dehogy! Egyszerűen azt kell megvizsgálnia, hogy tulajdonképen nincs mit vizsgálnia. Mert az illető közjegyző előzetesen bejelentett rendes helyettesét a kamara egy ízben már elfogadta, a helyettesítésre tehát már egyszer kvalifikálta, — ezzel ellenkező határozatot tehát, vagyis azt, hogy a külön bejelentett esetben őt helyettesül el nem fogadná, nem is hozhat.

Avagy magát a közjegyzőt talán elutasíthatja a kamara abbeli kérelmével, hogy azon a bizonyos közgyűlésen megjelenhessen, és ebből a czélből hivatalos működését fölfüggeszthesse, illetőleg magát a kamara által már előzetesen egyszer s mindenkorra elfogadott rendes helyettese által helyettesíttethesse?! De ha mindezt nem teheti a kamara, vajjon mi képezi tehát a közjegyző bejelentésére nézve az ő határozathozatalának a tárgyát? Hát bizony semmi egyéb, mint az egyszerű «tudomásul vétel», és a rendelvénynak, a melyet különben a rendes helyettesnek már előzetesen tett bejelentése alkalmából kiadott, újra és ismételt kiadása, és az illető hatóságoknak arról a fontos körülményről való értesítése, hogy miután X. közjegyző ezen és ezen a napon ebbe és ebbe a közgyűlésbe menni akar, ebben az időben Y. helyettes által lesz helyettesítve! — És most tegyük föl, hogy ilyen óriási apparatus mozgósítása után az az illető közjegyző megkapván a kamarától az engedélyt, a közgyűlésben részt vehetni, irodájától a közgyűlés tartama alatt távol van és ez alatt az idő alatt az erre külön kamarai rendelvénnyel kirendelt helyettese a közjegyző irodájában, kezében a rendelvénnyel várja azt a percet, a mikor a távollévő közjegyző nevében functiót teljesíthessen. Várja a clienseket, — ámde a sors különös szeszélye épen akkor nem vezet egyetlen egy clienst sem a közjegyzői iroda tájékára, úgy hogy az óriási apparatus: a közjegyző előzetes írásbeli jelentése, a kamara összehívása, a kamarai ülés, a határozathozatal, az illető hatóságok értesítése mind egytől egyig semmire való volt, az ilyen nagy nehézségek árán kirendelt helyettesnek nem nyílt alkalm a kamarai rendelvényt használni, nem vehetett föl közjegyzői okiratot, nem teljesíthetett közjegyzői hivatalos functiót. Szóval: «Tant de bruit pour une omelette!» És ha még csak egy kis csekélyke névirás hitelesítési, könyvkivonat- vagy másolat hitelesítési omelette került volna a közjegyzői iroda asztalára! De semmi, épen semmi!! Pedig a kamarai külön rendelvény kieszközlése nem is megyen ingyen, legalább a vidéken nem! A közjegyzői törvény azonban az egész országnak szól, nem csupán Budapest székes fővárosának, a hol úgy látszik az esetről esetre való külön előzetes kamarai rendelvény szükséges voltának az eszméje megszületett! Persze, mert ott a kamara választmányi tagjai mind szépen együtt egy helyen laknak, s egy pár óra alatt meg van a ka-

marai ülés, a határozathozatal, és a rendelvénynak a kiadása, és a hol nem csupán omelette kerül a közjegyzői irodák asztalára egy-egy olyan délutánon, a mikor a közjegyző hivatalos működését egy közgyűlés vagy más ülés miatt fölfüggeszteni kénytelen. De nálunk a vidéken a kamara választmányi tagjai a kamarának négy-öt megyére szóló területén szétszórva laknak, kamarai gyűlésre legjobb esetben csak 8 napra hívhatók meg, egyes tagjai egy-két napi időt mulasztanak, de — a mi a legszébb a dologban — előzetes kamarai rendelvény nélkül hivatalos működésüket föl sem függeszthetik, helyettesük előzetes kamarai rendelvény nélkül nem is működhetnék, a kamarai ülésre ilyen rendelvény nélkül tehát nem is jöhetnének. A kamarai ülésre szóló meghívás vétele után tehát ezek is nyomban tartoznak a kamarához jelentést tenni, helyetteseik részére a rendelvénynak sürgős kibocsátását kérvén, mely jelentésük persze megint csak ezen az ülésen lesz elintézhető, a melyre ők épen meghívót kaptak. Csakhogy abban ők meg azért nem vehetnek részt, mert hiszen saját maguk helyetteseinek nem adhatnak ki helyettesi rendelvényt, a saját jelentésük fölött való határozathozatalban érdekeltség címén (közj. törvény 30. §.) részt sem vehetnek: és így sem ők nem mehetnek be az ülésre, sem, miután ők be nem jöhetnek, az ülés megtarthatóvá nem lesz, a tulajdonképen folyamodó közjegyző tehát helyettese részére előzetes kamarai rendelvényt nem nyer, vagyis nem mehet abba a bizonyos megyei vagy városi közgyűlésbe, a mely miatt az egész apparatus mozgásba hozandó volt! Ilyen circulus vitiosus teremt a kérdéses ministeri leirat s vele a törvény téves magyarázata! De vegyük tekintetbe még a vidéki kamarai üléseknek a költséges voltát is! Mert, föltéve, hogy egybegyűlne csupa érdekeltség nélküli választmányi tag és az ülés valamiképen mégis létrejöhetne, — a mit a föntiek után határozottan kétségbe kell vonnom — az a költség, a mi a kamara székhelyére a vidékről bejövő választmányi tagokat terheli, személyenkint legalább 15—20 forintot tenne ki. És ha most meggondoljuk, hogy csak két tag vegyen is részt az ülésen, s ezeknek a 30 forintnyi költségeit természetesen az a közjegyző viselje, a ki az előzetes kamarai rendelvényért folyamodott, — akkor arra az eredményre jutunk, hogy egy-egy ilyen városi vagy megyebeli közgyűlésen való részvétele az illető közjegyzőnek 30—40 forintjába kerül —

s még jó, ha idejekorán megkapja azt a rendelvényt — s ugyanannyiba kerül az ülésre való bejöhetés végett a székhelyéről távozni kénytelen választmányi tagnak is az ülésen való részvétele, — s még jó, ha a kamarai ülés határozatképesévé lehet és nem teljesen hiábavaló volt a fáradság és költség! Ha ehhez még hozzávesszük, hogy a nagy nehezen kirendelt helyettes azután hiába várja az omelettet! Vagy ha jön is egy, hogy az milyen drágán van megfizetve! Akkor talán nem lesz túlzás az az állításunk, hogy ilyen állapotokat törvényhozó contemplálni nem akarhatott.

El vagyunk készülve arra az ellenvetésre, hogy ha csak ilyen nehezen juthat el a közjegyző abba a gyűlésbe, hát maradjon odahaza vagy pedig várják meg őt azok a felek, a míg abból a közgyűlésből haza jön, és ne helyettesíttesse magát. Igen, de akkor az első esetben mondjon le a közjegyző a közügyekben való részvételről, a második esetben pedig ki tudja milyen költséget okozunk a feleknek azzal, hogy a közjegyző visszatérését várva egy fél napot, ha a vidékről jöttek be, talán egy egész napot elvesztegetni kénytelenek. És vajjon ez a jogkereső közönség érdekében volna így? Avagy talán a közjegyző érdekében, a kihez a felek, ilyen tapasztalatok után, nem valami nagyon fognak törekedni jogügyleteik megkötése végett a vidékről befáradni, hanem a mit lehet, inkább odahaza, a községi jegyzőnél fognak elvégeztetni, a zugirászat nagyobb dicsőségére!

Ámde fogadjuk el azt az ellenvetést, hogy ne menjen el az a közjegyző arra a közgyűlésre. Mert az igaz, hogy az elvégre is az ő tetszésére van bízva. Csakhogy ugyanaz az eset áll be, ha a közjegyző egy bizonyos napra a bíróság elé tanúnak, avagy, mint fentebb láttuk, kamarai ülésre tagnak van behíva, tehát be kell mennie, irodáját oda kell hagynia, erre az időre kell magát helyettesíttetnie, s ez okból kell a kamarához előzetesen helyettese részére rendelvény kibocsátásáért folyamodnia. Avagy itt is várjanak a felek, a míg a közjegyző visszaérkezik, és semhogy a «helyettesítéshez» szükséges nehézkes és méregdrága apparatust mozgásba hozza, inkább ne helyettesíttesse magát, a jogkereső feleket pedig küldjék haza? Vagy Budapesten — hogy egy fővárosi példát is fölhozzunk — talán előnyére szolgál az a jogkereső feleknek és a közjegyzőnek, hogy ha ez utóbbi iro-

dáját egy-két órára, nem hivatalos ügyben, elhagyja, távollétében az ő helyettese, erre az esetre szóló «előleges» kamarai beleegyezés hiányában, a felekkel közokiratot föl nem vehet, hanem ha azt megszerkeszti is, várni kell, míg a közjegyző visszaérkezik. És vajjon, mi előnye van a «közhitelesség» szempontjából annak, ha a közjegyző visszaérése után a távolléte alatt fölvevett közjegyzői okiratot a felekkel most «hitelesíti», vagyis megkérdezi őket, hogy föl lett-e az nekik olvasva, meg lett-e értelmezve, elfogadják-e s aláírták-e. Szóval egy üres formalitásra szorítkozik csupán, a nélkül, hogy az okirat tartalmának a létrejöttéhez «személyesen» hozzájárult volna. A helyettes adta meg a lényegget: az okirat tartalmát, hogy úgy mondjuk, az anyagi igazságot. A közjegyző pedig csupán az alakszerűséget, az alaki igazságot. És daczára ennek az okiratért minden tekintetben nem a helyettest, hanem a közjegyzőt terheli a felelősség, a ki visszaérése után, ha előtte lesz is fölolvastva az okirat, egyszeri elolvasás után lehetetlenség, hogy a jogügylet egész jelentőségét, következményeit és horderejét azonnal és úgy fölismerhesse, mintha ő maga tartotta volna meg a felekkel a jogügylet megkötését megelőző szóbeli tárgyalást, ebbe egészen behatolt és azt minden irányban kimeríthette volna. A közjegyző távollétében minden felelősség nélkül megszerkesztett okiratot a helyettes aligha fogja azzal a körültekintéssel, azzal az óvatossággal megszerkeszteni, mintha azt a saját neve és a saját felelőssége alatt venné föl. Tehát itt is úgy a felekre, valamint a közjegyzőre s magára az intézményre milyen káros a ministeri leiratnak valójában bürokratikus fölfogása a helyettesítés kérdésében!

De hol vannak a hirtelen megbetegedés, a fontos ügyekben váratlan és el nem halasztható távozásnak az esetei? A ministeri leirat szerint, ha a közjegyző megbetegszik, úgy hogy hivatalosan működni képtelen, ha van is a kamaránál «előzetesen» bejelentett rendes helyettese, ez erre az esetre szóló külön kamarai rendelvény nélkül működését meg nem kezdheti. A közjegyző tehát — a ministeri leirat szerint — köteles «a helyettesítés szükségének a bekövetkeztét» a kamarának bejelenteni, hogy az a helyettesítés «szükségét» megvizsgálhassa és a helyettesnek a rendelvényt kiadhassa. Talán bizony jó lesz, ha jelentése mellé mindjárt orvosi bizonyítványt is csatol a «szükségesség» igazolá-

sára. Míg a kamara — rendszerint 6—8 napon belül — ülésre össze nem ül, míg az ülésből a rendelvénnyel a helyettes kezébe nem kerül, addig ez utóbbi nem működhetik. De ez alatt az idő alatt a járásbíró sem végezhet, még «halasztást nem szenvedő» esetekben sem közjegyzői teendőket, mert ettől őt a novella 9. §-a eltiltja. A járásbíró, mint fentebb láttuk, csak akkor végezhet ilyen teendőket, ha a közjegyzőnek «helyettese nincsen». A ministeri leirat fölfogásának tehát — betegség esetében — az az eredménye, hogy sem a közjegyző, sem a helyettes, sem a járásbíró nem működhetnek: vagyis addig, a míg a kamara a rendelvényt ki nem bocsátja, abban a közjegyzői járásban a közjegyzői működés «szünetel»! Nyilvánvaló, hogy ez sem a közjegyzőnek, sem a helyettesnek, sem magának a közjegyzői intézménynek, sem a jogkereső közönségnek a hasznára nem szolgálhat. Valamennyit egyaránt sujtja. És ezt akkor, ha fölteszszük, hogy a kamarai ülés — az érdekeltségre való tekintettel, a melyet fentebb érintettünk — egyáltalában létrejöhet.

Mindez másként áll a törvénynek a mi szellemünkben való értelmezése esetében. Mert legyen az a közjegyző irodahelyiségéből akármily rövid időre távol, *ha csak éppen közjegyzői hivatalos ügyben nem jár el*, ez alatt az idő alatt rendes helyettese, a ki a kamarától erre «előzetesen» már nyert fölhatalmazást, őt helyettesíteni lesz jogosítva a nélkül, hogy «a helyettesítés szükségének a bekövetkeztét és megszüntét» «előre» kellene bejelenteni. — Ezt a «megszüntét» szót a ministeri leirat különben föltűnően *elhallgatja*, dacára annak, hogy ez a szó az «és» által a «bekövetkeztét» szóval elválaszthatlanul össze van kötve. Ilyen «elhallgatástól» törvényt magyarázatnál, a hol minden szócskának meg van a maga jelentősége, lelkiismeretesen tartózkodni kell. Mert a törvény nem arra kötelezi a közjegyzőt, a mire a ministeri leirat, hogy «a helyettesítés szükségének a bekövetkeztét» esetről esetre jelentse, hanem «a helyettesítés szükségének bekövetkeztét és megszüntét», a mi lényeges különbséget tesz. A helyettesítés szükségének a «bekövetkeztét» még lehetne valamiképen bejelenteni. Ámbár akkor úgy kellene a törvénynek szólani, hogy «bekövetkeztének a szükségét», mint egyszer már ezt kiemeltük. De a «megszüntét» előre bejelenteni a legtöbb esetben nem lehet. Ha tehát a törvény a «bekövetkeztét és megszüntét» rendeli esetről esetre bejelenteni — ez a helyettesítés

«megszüntével», tehát csak *utólag* lesz bejelenthető; kivéve, ha a közjegyző már előre meghatározza, hogy mennyi időre távozik el székhelyéről, mely esetekben a fix terminust a törvény 52. §. szabályaihoz képest a kamara elnökének jelenti be, vagy kér távozási engedélyt erre az időre a kamarától.

De mit szóljanak a «helyettesek» a ministeri leirathoz?! Azzal, hogy őket az «esetről esetre» való helyettesítések nagyon is ingatag, aránytalanul drága és gyakran ki sem eszközölhető alapjára helyezi, hogy a «rendes» helyettesnek mi előnyt sem enged az «esetleges» helyettes fölött; azzal, hogy a közjegyzőkre nézve «állandó» helyettesnek a tartását legalább is fölöslegessé teszi: egyenesen elvonja «létjogosultságukat», a helyettesi állást állandóságából és így kenyérkereseti jellegéből kivetkőzteti. Hogy ez azután azt a helyettesi kart, a melynek a működésére jogos önérzettel tekinthetnek úgy a közjegyzők, mint maguk a helyettesek is; azt a helyettesi kart, melynek éppen az «állandósága» szolgáltatva eddig is a legmegfelelőbb succrescentiát a közjegyzői állásokra, méltán elkeserítheti s a közjegyzői pályának az ott-hagyására fogja készíteni, s hogy ezzel megint csak a közjegyzői intézmény színvonala fog lesülyedni és a jogkereső közönség érdeke fog csorbulást szenvedni: arról ne legyen senki egy percig sem kétségben!

Nem, ez így nem maradhat! Bizalommal fordulunk a rosszul informált ministertől a jól informálandó ministerhez. A panaszolt leirat visszavonására teljes biztosítékot nyujt nekünk igazságügyeink vezetőjének bírói pályáján töltött fényes multja és ministeri állásában mindenkor tanúsított bölcsessége és igazságszeretete!

Dr. Blum Béla, pécsi kir. közjegyző.

A tőzsde-titkári hivatal mint hiteles hely.

Érdemes erre a tárgyra visszatérni.

A tőzsdeszokások gyűjteményét lapozván, majdnem minden oldalon találunk a perenkívüli térre tartozó intézkedéseket, jelesen oly természetűeket, melyeknek ellátását a törvény a közjegyzők kizárólagos hatáskörébe utalta.

Óvástételekről a szokások következő szakaszai intézkednek:

«7. §. Ha a kötlevel az 5. §-ban megszabott határidők alatt nem cseréltetik ki, a szerződő felek mindegyikének jogában áll óvást tenni és a kötlevel kiállítása és kiszolgáltatása, esetleg kártérítés végett is, keresetet indítani.»

«11. §. Tőzsdei ügynök közvetítésével kötött oly ügyletnél, a mely nem azonnal, hanem hosszabbra terjedő határidőben teljesítendő, a kötlevel (ügynöki könyvkivonat, kötjegy) a közvetítőn kívül még az eladó, illetőleg a vevő által is aláírandó.»

«Ha a kötlevel (kötjegy) elfogadását vagy aláírását valamelyik fél a tőzsdei ügynöknek megtagadja, ez esetben — a mennyiben a közvetítő ügynököt valamely mulasztása folytán felelősség nem terheli — a 7. §-ban foglalt határozatok kerülnek alkalmazásra.»

«61. §. A minőségi kifogás megtétele tekintetében, a mennyiben ezen szokások egyes árucikkekre nézve kivételt nem állapítanak meg, a következő határozatok érvényesek:

«a) Ha a vevő és az eladó az áru megtekintésénél vagy annak átadásánál akár személyesen, akár meghatalmazott által képviselve, jelen van, az áru minősége elleni kifogás azonnal megteendő.»

«b) A 60. §. esetében tartozik az átvevő az árut legkésőbb a vasuti vagy hajóértésvény vételét követő első hétköznapon megvizsgálni s minőségi kifogásait az eladóval távirati úton, vagy ha távirai összeköttetés nincsen, ajánlott levélben azonnal közölni.»

«Az a) és b) alatti esetekben, legkésőbb a kifogás megtételét követő hétköznapon, déli 12 óráig, a vevő által óvás teendő.»

«A fentebbi határozatok meg nem tartása esetén az áru nem kifogásoltnak tekintetik.»

«77. §. Ha a vételár fizetése egészben vagy részben az áru átadása előtt teljesítendő, az eladó a vevő késedelme esetén jogosítva van, az utóbbi ellen a 81—89. §§. szerint járni el.»

«81. §. Az átadás-, illetve átvételbeli késedelem legkésőbb az annak beálltát követő legközelebbi hétköznap délutáni öt órájáig óvással megállapítandó.»

«82. §. Az óvásban világosan kijelentendő, hogy a késedelemnek a 84. §-ban felsorolt következményei közül melyik választatik a késedelmes fél ellenében.»

«83. §. Az óvástétel Budapesten a tőzsde titkári hivatala útján, egyebütt kir. közjegyző s oly helyeken, hol ilyen nem székel, az illetékes bíróság által eszközöltetik. Egyébként nem Budapesten teljesítendő szerződéseknél is emelhető óvás írásbeli vagy távirati megkeresés által a tőzsde titkári hivatala útján.»

«Az óvás, tekintet nélkül az ellenféllel való közlése időpontjára, megtételekor azonnal hatályossá válik.»

«88. §. Ha késedelem esetében a szerződő felek egyike sem tett óvást, a szerződés érvénye a teljesítés határnapjától számított tizennégy napra hallgatólag meghosszabbítottnak tekintetik. Ha ezen tizennégy nap alatt a szerződő felek egyike a másik ellen óvást tesz, csak a szerződési ár és a teljesítési határnapon létezett átlagos ár közti különbség követelhető. Ez esetben tehát a 84. §. a), b), c) és e) pontjai nem alkalmazhatók.»

«89. §. Ha az előző §-ban megengedett idő lejárt, a nélkül, hogy a felek valamelyike óvást tett volna, az ügylet felbontottnak tekintendő és annak alapján az adott foglaltó vagy előleg visszakövetelésén kívül egyéb igény nem támasztható.»

Az *értesítés és ténybizonyítás* más nemeiről a következő szakaszok intézkednek:

«34. §. Ha a szállítás felmondásra teljesítendő, az eladó van jogosítva a felmondásra.»

«35. §. A felmondás ajánlott levél vagy a tőzsde titkári hivatala útján történik.»

«63. §. Ha a felek valamelyike a 61. §. a) pontja esetében a közös mustravételt megtagadja, a másik fél köteles, Budapesten a tőzsde titkári hivatala útján, másutt hiteles alakban, a vonakodó fél költségére mustrát vétetni.»

«86. §. Kényszer-vétel és eladás (84. §. c) pont) legkésőbb az óvás napját követő legközelebbi hétköznap déli 12 órájáig, Budapesten tőzsdei ügynök által, Budapesten kívül lehetőleg valamely hiteles személy közbenjöttével, de mindenesetre a létező napiárak tekintetbevételével, foganatosítandó.»

«Ezen határozatok meg nem tartása esetén a kényszervétel vagy eladás, a késedelmes fél rovására történtnek nem tekintetik; s csupán a kártérítési igény marad épségben, a mennyiben az óvás kellő időben felvétellett.»

«A kényszervétel vagy eladás folytán a késedelmes fél ja-

vára mutatkozó fölösleg ez utóbbit illeti s annak azonnal kiszolgáltatandó.»

Mindezen esetekben az 1874. XXXV. t.-cikk VIII. fejezete alá tartozó tanusítványokkal van dolgunk. Mikor az egyik szerződő fél a másikat felhívja, hogy szóbelileg kötött szerződésük írásba foglalását eszközölje (7. §.), vagy a tőzsdeügynök által kiállított kötjegyet aláírja (11. §.), illetve a megelőző felhívásra nyert tagadó válasz vagy vonakodás tényét jegyzőkönyvbe adott nyilatkozatával bizonyítja s mikor a nyilatkozatot felvevő tőzsde-titkári hivatal a felhívás és vonakodás tényeit igazolja, az ellenfélhez intézett kézbesítés megtörténtét és a felhívás eredménytelenségét tanusítván; mikor a vevő az eladóval az áru minőségére vonatkozó kifogásait óvás alakjában közli, egyuttal bizonyítékot teremtven a kifogásolás megtörténtéről (61. §.); mikor a felek egyike az áru átadásával vagy átvételével vagy a vételár megfizetésével késedelmeskedik s a másik fél ezeket a tényeket ugyancsak óvás felvétele, közlése s tanusíttatása által a következő kártérítési per érdekében előzetesen igazolja (61., 77., 81., 88. §§.); mikor a «felmondásra» kötött ügyletnél az egyik fél teljesítési szándékát közli a másikkal oly mód, hogy erről kétségbevonhatlan bizonyíték is maradjon fenn számára (34. §.); mikor valamely áru minősége levén kétséges, az a körülmény igazoltatik, hogy a vizsgálat alapjául szolgáló minta a kifogásolt áruból vétetett (63. §.); mikor a vevő vagy eladó késedelembé jött és az igazolandó, hogy minő árban lett a késedelmes fél rovására eladva, illetve megvéve az idején át nem vett, illetve át nem szolgáltatott áru (86. §.): egyaránt s mindig a közjegyzői törvény 97. és 98. szakaszában tárgyalt ténybizonyítás vagy olyan értesítvény esete forog fenn, melynek «az a célja, hogy valamely jogi következményt vonjon maga után.»

Történik pedig a tanusítás mindezekben az esetekben avval a hatálylyal, mely a közjegyzői tanusítás sajátosságát képezi, t. i. a közhitelesség hatályával. Legalább de facto, ha nem is de jure. Ilyen hatályúnak célozzák a titkári hivatal tanusításait a tőzsde szokásai, ilyen hatályt tulajdonít nekik a tőzsde ítélkezése. A tőzsde titkári hivatala által szedett mintának az alperes hiába kifogásolná azonosságát; az ugyanott eszközölt felmondásról hiába vitatná, hogy nem esett értésére, a tőzsde bírósága, szem-

ben a titkári hivatal tanusítványával, az ilyen kifogásokat tekintetbe nem veszi.

Tehát a tőzsde-titkári hivatal mindezekben kétségbevonhatlanul tárgy, alak és hatály szerint jogszolgáltatási funkciókat végez és pedig olyneműeket, melyek a közhitelesség kategóriájába tartoznak s a törvényhozás által a közjegyzőség hatáskörébe lettek utalva.

Ha már túlkapas és a törvényesen megállapított jogrend ignorálását jelenti az, hogy a tőzsdeszokások a tőzsdetitkári hivatalt ilykép jogszolgáltatási teendőkre felhatalmazzák és közhiteles jelleggel felruhazzák, akkor még sokkal merészebb dolog és a jogrend egyenes arczulcsapása, mikor ez a felruházás és felhatalmazás nemcsak fakultative a törvényes közegek jogosultságának párhuzamos elősmerésével, hanem exclusive az utóbbiak eljárásának egyenes kizárásával s a tőzsdei ügyfeleknek a törvényes közegektől jogvesztés terhe mellett való eltiltásával történik. Ilyen értelműek és jellegűek pedig a 35., 63., 83., 86. §§-ok rendelkezései. A 7. és 61. §§-ok nem emelik ki, hol teendők meg az ott előírt óvások, lehet tehát, hogy a tőzsdebíróság ezen szakaszok eseteiben a kir. közjegyző által emelt óvástól nem tagadja meg a maga elősmerését. Azonban a késedelem eseteiben (77., 81.) a 83. §. szerint «*az óvástétel Budapesten a tőzsde titkári hivatala útján, egyebütt kir. közjegyző által eszközöltetik*», a mi világos kizárása a budapesti közjegyző kompetenciájának, annál világosabb, mert a szakasz további szövege a nem Budapesten eszközöndő óvás illetékessége mellé oda állítja az alternatívát, természetesen a börze javára, míg a budapesti óvások mellől hasonló, a közjegyző javára szóló, alternativa hiányzik. Továbbá a felmondásra szóló teljesítésnél (35. §.) sem szabad a félnek közjegyzőhöz fordulnia csak «*ajánlott levél, vagy a tőzsde-titkári hivatal útján*» eszközölheti a felmondást. Mustrát ha vesz, «*köteles*» azt Budapesten a tőzsde-titkári hivatal útján venni, csak «*másutt*» veheti «*hiteles alakban*». Az úgynevezett kényszer-vételt és eladást is Budapesten tőzsdei ügynök által kell eszközölnie, csak Budapesten kívül eszközölhető «*valamely hites személy közbenjöttével.*» Nemcsak a közjegyzői közbenjárás effectiv kizárása, hanem ezen kizárás célzatossága is világosan kitűnik ezekből a rendelkezésekből; a szándék, hogy a tőzsdén kötött ügyletek minden szálukkal a

tőzsdén összpontosuljanak, hogy a tőzsdének ítélkezési kiváltsága formális jelentőségén messze túl nőjön, ne csak a rendes bírónak, de a közönséges jognak is kizárását biztosítsa, a tőzsdét az általános jog áramától elszigetelje, az állam igazságügyi főhatósága alól függetlenítse s számára egy új e rendbeli privilegiumot teremtsen.

Hogy azonban egyelőre a jó szándék még nem elegendő az üdvösséghez a tőzsde-szokások szóbanforgó rendelkezéseinek igazi jelentőségét és hatályát jogrendünkben — eltekintve attól a hatálytól, a mit azoknak maga a tőzsde és a tőzsdebíróság egészen illetéktelenül tulajdonít — oda véljük helyesen megállapítandónak: hogy a tőzsde ügyfelei kezéből a törvényes jogsegély eszközeit kiveszi s rákényszeríti őket a jogsegély olyan eszközeinek használatára, melyek törvényes jogrendünk értelmében teljesen hatálytalanok.

Hogy ezen hatálytalanság kirívóbb módon nem nyilatkozik, hogy nagyobb mérvű jogzavarokra, egyenes összeütközésekre a tőzsde és a rendes bíróságok judikaturája között a kereskedelmi jog és tőzsdei jog között nem vezet, annak okát csak abban látjuk, hogy a tőzsde ítélkezési privilegiuma a rendes bíróságok beavatkozásának s avval az állami jogrend érvényesülésének áthágatlan korlátot szab. Nem kételkedünk azonban, hogy minden oly esetben, mikor a rendes bíróságnak alkalma nyílik valamely, a tőzsdével összefüggő, kereskedelmi ügylet érdemében határozni, az a tőzsde-titkári hivatalnak, mint hiteles helynek jelentőségét redukálni s az illető tanúsítványoknak bizonyító erejét igazi mértékére leszállítani tartozik. Vajjon minő álláspontot foglal el a rendes bíróság a kérdéses tanúsítványok szükséges voltával szemben, az megint más kérdés. A tőzsdeszokások a legtöbb esetben jogvesztés terhe mellett írják elő az óvásokat, mustravételt stb., míg a kereskedelmi törvény tudvalevőleg a felek jogaival nem ilyen rigorosus. Ez a kérdés abban culminál, hogy a rendes bíróság mennyiben ösmeri el kötelezőknek a tőzsde-szokásokat, mily fokig tulajdonít nekik szokásjogi erőt. De ha kisebb-nagyobb mértékben tényleg elősmeri őket s jelesen az óváskényszer körüli rendelkezéseknek kötelező erőt tulajdonít, akkor előállhat az az eset, hogy a fél, a ki a tőzsdeszokásoknak engedelmessé a titkári hivatal által vétette föl óvását, jogvesztessé válik, teljesen ki lévén

zárva, hogy a rendes bíróság a tőzsdeszokások azon rendelkezéseinek is érvényt szerezzen, melyek valamely törvényes hatáskör ignorálásával, sőt egyenes kikerülésével egy minden törvényes jogosultságot nélkülöző magánhivatalt ruháznak fel jogszolgáltatási hatáskörrel és a hiteles hely rangjával.

Látnivaló, hogy a tőzsdei szokások hatályuknak garanciáját főleg a tőzsde ítélkezési privilegiumában birják. Ezen a kerülő úton a börze tulajdonkép elérte azt, a mit egyenes úton elérnie nem sikerült, t. i. külön magánjogának kifejezett elősmerését. Mióta a helytartótanácsi megerősítés, melyre az 1865 november 24-én kelt udvari rendelet alapján az akkori pesti érték- és árutőzsde rendszabályai támaszkodtak, a változott viszonyokkal erejét vesztette, mindig az volt a tőzsde törekvése, hogy speciális magánjoga, melynek akkor, mikor hazánkban a kereskedelem viszonyait az 1840. XVI—XX. t.-cikkkel szabályozták, mindenesetre több volt a jogosultsága, mint az 1875. XXXVII. t.-cikk megalkotása után, államilag elősmertessék.

Ezen törekvés csúsztathatta be az 1870. II. törvénycikk tervezetébe, melynek rendeltetése csak a «pesti árú- és érték-tőzsdén felállítandó külön tőzsdebíróság» életbeléptetése, illetve újból hatályba helyezése volt, a következő (2-ik) szakaszt:

«Az igazságügyi és kereskedelmi miniszterek felhatalmaztatnak arra, hogy:

- a) a tőzsdebíróság alakítására, továbbá annak hatáskörére és eljárására vonatkozó szabályzatot rendelet útján megállapítsák;
- b) a tőzsde szokásjogait a tőzsde felterjesztése alapján időről-időre megerősítsék.»

Ezt a szakaszt a képviselőházban már az osztályok előadóiból alakult központi bizottság kiküszöbölte s az a szöveg, melyet ez utóbbi a képviselőház elé terjesztett, már csak a pesti árú- és értéktőzsde bírósága, mint választott bíróság visszaállítására szorítkozott. A központi bizottság ezt a «lényeges megváltoztatást» nem is indokolta s jelentésében csak azt az indítványt tette, hogy «az igazságügy és a kereskedelmi miniszter urak felhivassanak, hogy a kereskedelmi és tőzsde-viszonyok végleges rendezése tárgyában a törvényhozás elé mielőbb terjeszsenek törvényjavaslatot.»

Ebben a szövegben fogadta el aztán a törvényjavaslatot, lényegtelen módosításoktól eltekintve, az országgyűlés mindkét

háza s azóta napjainkig az egyetlen törvényhozási intézkedés abban állott, hogy a tőzsdebírók hatásköre és eljárása, melyet az 1870. II. t.-cikk «a törvényhozás végleges intézkedéséig» az 1868. 54. t.-cikk életbelépte előtti színvonalra helyezte vissza, a perrend-novella 94—99. szakaszai által szabatosan körülvonva lettek.

VEGYESEK.

Teljes ülési döntvény. A pozsonyi királyi Itélőtábla 1896. évi december 15-én tartott teljes ülésében a következő (2. számú) határozatát hozta:

«A végrehajtási eljárásban általában — az annak folyamán felmerülő pereket kivéve — a felek magukat ügyvéd által képviseltetni nem kötelesek és mindennemű beadványaikat ügyvédi ellenjegyzés nélkül nyújthatják be.»

*

Királyi ítélőtáblai határozattárba fölvevett határozat.

A győri királyi ítélőtábla a telekkönyvi rendelet 87—91. §§. eseteiben kieszközölt előjegyzésnek az igazolás elmulasztása miatt törlése tárgyában a következő (a határozattárba 17. szám alatt fölveendő) határozatot hozta:

«3115/1896 polg. A telekkönyvi rendelet 87—91. §-ai eseteiben kieszközölt előjegyzés kitörlését az igazolás elmulasztása miatt az is kérheti, a ki a vonatkozó ingatlanra a bekeblezett tulajdonossal kötött szerződés alapján a telekkönyvi rendelet 75. §-a értelmében tulajdonjogának bekeblezését utóbb kieszközölte.»

*

Szaporítások. A királyi igazságügyminister ujabban Törökkanizsa székhelylyel a nagyikindai kir. törvényszék területéhez tartozó törökkanizsai járásbírók területére, valamint Igló székhelylyel a löcsei királyi törvényszék területéhez tartozó iglói és gölniczbányai királyi járásbírók területére, végre Szolnokra a már létező közjegyzőség területére kiterjedő hatáskörrel második királyi közjegyzőséget szervezett.

*

Oly hagyatékokra vonatkozó iratok őrzéséről, melyekben gyámhatóság alá tartozó személyek vannak érdekelve. Kérdés merült fel az iránt, vajjon az örökösödési

eljárásról szóló 1894 : XVI. t.-cz. szerint tárgyalta azokra a hagyatéki ügyekre vonatkozó iratokat, a melyekben kiskorú vagy gondnokság alatt álló személyek vannak érdekelve, a bíróság vagy a gyámhatóság őrizze-e?

Ebben a kérdésben alkalma volt az igazságügyministernek a belügyminister úrral egyetértve következőleg nyilatkozni:

Az 1890. évi 15,340 számú (R. T. 795. 1.) igazságügyministeri körrendelet, mely akképen rendelkezett, hogy az 1877 : XX. t.-cz. 243. §-a alapján árvaszékileg tárgyalta hagyatéki ügyekben a bírói eljárás befejezte után a hagyatéki iratok állandó kezelés és megőrzés végett a gyámhatósághoz teendőket, az 1894 : XVI. t.-cz. életbeléptetésével az ezen törvény szerint tárgyalta ügyeket illetőleg hatályát veszítette, minthogy az 1894 : XVI. t.-cz. szerint az árvaszék semmiféle hagyatékokat nem tárgyal többé.

Az örökösödési ügyekre vonatkozó járásbírók iratokat tehát csak a kir. járásbírók tarthatja állandó kezelésében és őrzésében.

Ily értelemben a belügyminister úr az illető gyámhatóságokat utasította is azzal, hogy a mennyiben oly hagyatékokra vonatkozó iratokra szükségük van, a melyben hatóságuk alatt álló személyek vannak érdekelve, az iratok átküldése végett a bíróságot esetről-esetre megkereshetik. (70,219/1896. I. M. sz.) —

*

A becsérték megállapításáról a hagyatéki leltárakban. A kir. belügyminister úr a vármegyék és a törvényhatósági joggal felruházott városok közönségéhez 1896. évi december hó 11-én e tárgyban 108,093. szám alatt rendeletet intézett, melynek szövege a következő:

«Fordultak elő esetek, a melyekben az örökösödési eljárás vezetésével megbízott kir. közjegyző a hagyatéki tárgyalás folyamán a leltári becsértéket a felek beleegyezésével azon okból helyesbítette, mert a közigazgatási közegek által készített leltárban megállapított becsérték sokkal kisebb volt, mint a ki-tüntetett adó alapján az 1894. évi XVI. t.-cz. 42. §-a értelmében megállapított becsérték.

A hagyatéki leltározást, illetve becslést fogantatosított közigazgatási közegek az említett esetekben helytelenül jártak el.

S minthogy hasonló eljárás következtében úgy a kir. közjegyzők (1894. évi XVI. t.-cz. 117. §.), mint a kir. kincstár nagy mértékben megkárosodnának, intézkedni szükséges, hogy az említett visszaéléseknek és károsodásnak eleje vétessék.

Ez okból felhívom a törvényhatóságot, figyelmeztesse a vármegye területén levő községekben a leltározások eszközlésére hivatott községi, illetve körjegyzőket, rendezett tanácsú városokban a leltározások eszközlésével megbízott hivatalos közegeket (törvényhatósági joggal felruházott városokban: a leltározások eszközlésével megbízott közegeit), hogy a leltározások alkalmával a becslések a lehető pontossággal és a valódi becsértéknek feltüntetésével, általában pedig az örökösödési eljárásról szóló 1894. évi XVI. t.-cz. és az ezen törvény végrehajtása tárgyában 1895. évi október hó 11-én 43,194. I. M. sz. alatt kibocsátott bel- és igazságügyministeri rendelet arra vonatkozó határozatainak szem előtt tartásával eszközözlendők.

Az ingatlanok becsértéke — ha csak valamely érdekelt félnek kérelmére a leltározó által alkalmazott egy vagy több szakértő többre nem becsülné az ingatlant — az 1894. évi XVI. t.-cz. 42. §. második bekezdése, valamint a 43,194/1895. I. M. számú rendelet 44. §. második bekezdése szerint az 1881. évi LX. t.-cz. 148. §. első bekezdésének rendelkezéseihez képest állapítandó meg. Vagyis a becsérték szőlőknél és házosztályadó alatt álló ingatlanoknál az évi államadó kétszázszoros összege, házbéradó és földadó alá eső más ingatlanoknál az évi államadó százszoros összege. Az ingatlanok után fizetendő általános jövedelmi pótdadó és a községi adók számításba nem vétetnek.

Jelen rendeletem folytán tett intézkedéséről jelentést várok.»

★

Idei első füzetünkben referáltunk arról, hogy a központi bizottság egy háromtagú bizottságot küldött ki a végből, hogy a **közjegyzői hatáskör módosítása tárgyában** javaslatot készítsen, czélszerű felhasználásával az egyes kamarák és kartársak részéről beküldött javaslatok és véleményeknek.

A központi bizottság elnöke, hogy az érintett szűkebb bizottság munkáját megkönnyítse, egy kérdő ívet köröztetett a királyi közjegyzők között, melyben saját véleményéhez képest, pontokra fejtette a kívánatos reformnak főbb intézkedéseit.

Egyúttal maga is elkészített egy törvényjavaslat-tervezetet a kir. közjegyzők hatáskörének és díjainak módosításáról, illetve is újabban átdolgozta e tárgyban készített korábbi — és ezekben a füzetekben már ösmertetett — munkáját.

Közöljük úgy a kérdőpontokat, valamint az érintett munkálatnak is első 12 szakaszát, mely a hatáskör módosításával foglalkozik, míg a munkálat többi 22 szakaszát, melyek a közjegyzői díjakkal foglalkoznak, ezúttal elhagyjuk.

«1. Novelláris alaku tervezet készíttessék-e vagy a közjegyzői — s dijszabási törvények összességének revíziója mellett egy-egy munkálat szerkesztessék?

2. Egyetlen tervezet legyen-e vagy külön a hatáskörre, — és egy másik külön a dijszabásra vonatkozó?

3. A közjegyző lehessen-e országos képviselő, vagy fentartassék-e reá nézve feltétlenül az összeférhetetlenség elve?

4. A közjegyző akadályoztatása esetére a helyettesítés a közérdekből mily módozatok szerint rendezendő?

5. A közjegyzői hivatás és működés kiterjesztessék-e magán megbízások teljesítésére, avagy csak a jogi közhitelesség keretében tartassék a közjegyző tevékenysége és hatásköre.

6. A közjegyzői kényszer kiterjesztessék-e oly jogügyletekre, a melyeket teljesen önjogu egyének kötnek — és mily esetben; — avagy a közjegyzői kényszer csak ott követeltessék? a hol állami oltalmat igénylő egyének, vagy intézetek, vagy testületek, vagy községek jogügyletei köttetnek akár egymás-közt, akár önjoguakkal?

7. Telekkönyvi jogügyekben a hitelesítési kényszer mily esetekben és módozatok szerint alkalmazandó?

8. Bíróságok vagy hatóságok által adott megbízások ezeknek változékony kegyeire vagy akaratukra hagyassanak-e, avagy ilyennemű megbízások törvény által szabályoztassanak.

9. Bírói megbízások teljesítésének mulasztása esetén a bíróságolás vagy rendre utasítás a kamarák és fegyelmi bíróságok illetőségének mellőzésével a bíróságokra hagyassék-e.

10. A díjnélküli ingyen munkálatok taxtíve jelöltessenek meg és csak közérdek indokolására alapíttassanak.

A díjnélküli munkálatok sorából hagyassék ki oly munkálat, melyhez a közjegyzőnek több időt, fáradságot kell fordítani s nagyobb felelősséggel jár.

11. A díj mennyisége a jelenkor életszükségleteihez, a pénzügy valuta fejleményéhez, a drágasági viszonyokhoz és a közszolgálat más ágaiban járó fizetésekhez viszonyítva módosítható.

12. Hagyatéki tárgyalások alkalmával ki nem fizetett díjak és költségek éppen úgy — mint az öröklési kincstári illetékek, a hagyaték átadó végzés által ingatlanokra való bekebelezés által biztosítandók.»

A törvényjavaslat tervezet szövege a következő:

«Törvényjavaslat (tervezet.) A királyi közjegyzők hatáskörének és díjainak módosításáról. — Bevezetés. 1. §. A királyi közjegyzők egyéni viszonyait, — hatáskörét, — és díjaikat szabályozó 1874. évi XXXV. törvénycikk; az 1880. évi LI. törvénycikk; — az 1886. évi VII. törvénycikk; — és az 1894. évi XVI. törvénycikknek erre vonatkozó rendelkezései némely részben következőképp módosíthatók:

I. A közjegyzők egyéni hatásköréről. 2. §. Midőn a közjegyzőnek az irodájában teljesítendő közjegyzői teendőkön kívül ugyanabban az időben az irodán kívül a hatásköréhez tartozó terület máshelyén is közjegyzői működést kell teljesítenie: — ebben az esetben olyan helyettes, a kinek az 1886. évi VII. törvénycikk 5—9. §§-ai szerinti minősítés alapján a közjegyzői kamarától nyert helyettesi igazolványa az igazságügyminister által megerősített és jóváhagyó záradékkal ellátatik — a közjegyzőt külön esetenkénti bejelentés nélkül helyettesítheti és ugyanazon időben ő is közokiratokat felvehet, közjegyzői teendőket közhitelesség joghatályával végezhet.

Ily alkalommal a helyettes által a közjegyző felelősségére felvett okiratokra a közjegyző, a hiteles kiadvány kibocsátása előtt saját láttamozását és nevét rávezeti és hivatalos pecsétjével ellátja; a helyettes pedig aláírását az előirt módon a ministeri és kamarai határozat számára való hivatkozással teljesíti. (Az 1886. évi VII. t.-cz. 5. §. kiegészítése.)

3. §. Ilyen helyettes a közjegyzőt távollét, vagy betegség, vagy másféle akadályoztatása esetén a kamarához esetenként való bejelentés nélkül is bármikor joghatálylyal helyettesítheti. (Az 1886. VII. t.-cz. 5. §. kiegészítése.)

4. §. A közjegyző megválasztás esetén országgyűlési képviselőre megbízást elfogadhat és azt betöltheti.

Azonban képviselővé való megválasztásának hatálya csak az egyfolytában töltött öt évi időszakra egyszer terjedhet akképp, hogy ezen idő alatt közjegyzői teendőket nem végezhet, hanem erre az időre tartozik oly helyettest alkalmazni, a ki a fentebbi pontokban megjelölt kamarai és ministeri jogosítvánnyal és képesítéssel felruházva van, és a helyettesítés idejére az óvadékot teljes összegben leteszi. Ily közjegyzői helyettes a köz-

jegyzői teendőket a közjegyző pecsétje alatt és azzal egyetemleges felelősséggel törvényes joghatálylyal végzi (az 1874. évi XXXV. t.-cz. 3. §-ának részbeni módosítása.)

5. §. Oly esetekben, midőn a közjegyző akadályozva van, és közjegyzői teendőket nem végezhet, vagy ha állása megszűnik, helyettese pedig nincs: a közjegyző hatásköréhez tartozó jogügyletekben a járásbíró vezetője az 1874. évi XXXV. t.-cz. 25. §-a értelmében addig az ideig végzi a közjegyzői teendőket, a míg a közjegyzői kamara helyettest rendel, avagy a közjegyző akadályoztatása megszűnik. (Az 1874. évi XXXV. t.-cz. 25. §-nak kiegészítése.)

II. A közjegyző hatásköre jogügyleteknél. 6. §. Jogügyletek szükségkép közjegyzői okiratba foglaltassanak következő esetekben:

a) szülők és gyermekek közt, vagy a házastársak közt, valamint testvérek és unokatestvérek közt, nemkülönbén gazdák és cselédek közt fenforgó oly jogügyletek kötésénél, melyeknél ingatlan javaknak egymásközt bármilyen cím alatt való átruházása, vagy felosztása iránt jön létre megegyezés;

b) oly jogügyleteknél, melyek által kiskorúaknak, vagy gondnokság alatt állóknak, vagy pedig siketnémák és vakoknak ingatlan vagyona vonatkozó joga, vagy kötelezettsége szerződésileg meghatározatik;

c) minden oly jogügyletnél, a melyek által állami vagy hatósági fölügyelet alatt álló közintézeteknek, közalapítványoknak, a kincstárnak a községeknek ingatlan javakra vonatkozó magánjogi igényei mások irányában megállapíttatnak. (Az 1886. évi VII. t.-cz. 21., 22., 23. és 24. §§. helyett.)

7. §. Egyéb esetben rendszerint csak akkor foglalandó a jogügylet vagy végrendelet közjegyzői okiratba, hogy ha ezt a mindnyájan önjogú érdekelt felek közös akarattal kívánják.

Ha azonban az ügyfelek közt olyanok vannak, a kik sem írni, sem olvasni nem tudnak és ügyletüket magánokiratba foglalták: ebben az esetben az ingatlan vagyona átruházásról készült ily magánokirat telekkönyvi jog kebleztetéséhez csak akkor válik alkalmassá, ha az ilyen okirat az ügyfeleknek kir. közjegyző jelenlétében felolvastatik, és azoknak névalírása, illetőleg sajátkezűleg tett kézjegy valódisága kir. közjegyző által a felolvasás tanúsítása mellett hitelesíttetik. Ily okirat magánokirat minőségét megtartja. (1886. VII. t.-cz. 24. §.)

8. §. Az ügyfelek egyező kívánatára a jogügyletről készült bárminemű kész magánokirat is közjegyzői közokirat joghatálylyal felruházható, ha azt az ügyfelek e célból együttesen a közjegyzőnek hivatalos őrizetbe adják.

Az eljárásra nézve az 1874. évi XXXV. t.-cz. 81. §. irányadó.

9. §. Ingatlan javakra vonatkozó jogügyletekről felvett közjegyzői okiratoknak vagy közokirat erejével felruházott magán

okiratoknak hiteles kiadványát a közjegyző — a mennyiben kiskorúak, vagy állami, avagy közhatósági felügyelet alatt álló ügyfelek jogügyletéről jött létre az okirat — illető gyámi, állami, vagy más illetékes közhatósághoz jóváhagyás, vagy megerősítés végett bemutatja.

Nemkülönben az okirat másolatának az illetékszabási hivattal való szabályszerű közléséről is gondoskodik.

Ily okiratoknál a végrehajtási joghatály akkor áll be, midőn az okirat hiteles kiadványára a gyámi, vagy más illetékes hatóságnak jóváhagyási záradéka reá vezetett és annak hivatalos pecsétjével ellátott. (Az 1874. XXXV. t.-cz. 80. és 81. §§. kiegészítése.)

10. §. Perenkívüli jogügyletekben előforduló eljárásokat a bíróság közjegyző által fogatosítja következő esetekben:

a) hagyatéki ügyekben való tárgyalásokat az 1894. évi XVI. t.-cz. szerint;

b) hitbizományi javak leltározását;

c) csődtömegek zár alá vételét, leltározását és a hitelezőkkel való egyességi eljárást;

d) elárverezett ingatlan javak vételárának a jogerejű sorrend szerinti felosztását;

e) egyéb tömegértéknek és csődtömegeknek egyesség vagy ítélet által megállapított osztály szerinti felosztását. (Az 1886. VII. t.-cz. 34., 35., 36. §§. módosítása.)

11. §. Közhatóságok megbízásából a közjegyző eljár oly jogügyleteknél:

a) melyeknél a jogi közhitelesség megállapítását a hatóság köztekinteteből szükségesnek tartja;

b) melyeknél az árvaszék a kiskorúak vagyonára vonatkozó gyámi vagy gondnoki kezelés iránti intézkedésében a javak átadása, vagy visszaadása körül felmerülő tényeknek közhitelességgel való megállapítását szükségesnek találja;

c) valamely tömeg értékének közhitelesség erejével való felosztását. (Az 1886. VII. t.-cz. 36. §. kiegészítése.)

12. §. A mennyiben a bíróság vagy közhatóság a közjegyzőnek eljárás végett kiadott ügyben oly mulasztást, — hanyagságot, vagy késedelmet tapasztalna, a mely az ügy elintézésére káros befolyással volna, — az első megsürgetés eredménytelenése esetén, vagy a mennyiben a késedelem nem kellőképp indokoltatnék — a bíróság, vagy közhatóság az illető közjegyzői kamarához, esetleg a közjegyzői fegyelmi bírósághoz az illető közjegyző elleni törvényes eljárás végett a feljelentést hivatalból megteszi. (Az 1886. VII. 34. §-nak és 1894. XVI. t.-cz. 52. §-nak módosítása.)»

